

Diakon zaś według kan. 741 i Rubryk Rytuału Rzymskiego z 1925 r.⁶⁾, jest nadzwyczajnym ministrem chrztu uroczystego.

Nie zachodzi więc w tym wypadku uzurpacja święceń, powodująca nieprawidłowość, diakon bowiem nie przywłaszcza sobie aktu władzy święceń wyższych, gdyby udzielił chrztu, jak to zostało powiedziane wyżej.

Kraków

Ks. TADEUSZ SWAGRZYK

UPRAWNIENIA PŁYNĄCE Z PRZYJĘTYCH ŚWIĘCEŃ LEKTORATU WZGLĘDEM KOŚCIELNYCH BŁOGOSŁAWIEŃSTW

Słowo: błogosławienie (*benedictio*) może być używane w wielorakim znaczeniu. Pod tym pojęciem rozumiemy tutaj: błogosławienie, poświęcenie, osób lub rzeczy, co możnaby jeszcze dokładniej określić, jako: „*Caeremonia ecclesiastica qua per invocationem divini nominis aliquid boni confertur vel postulatur*“. Z definicji tej (*confertur vel postulatur*) wynika, że wśród tych błogosławieństw zachodzi pewna różnica.

Potwierdza to także Kodeks Prawa Kanonicznego, który rozróżnia: błogosławienia (*benedictiones invocativae*) i poświęcenia (*benedictiones constitutivae*)¹⁾ „*Benedictio invocativa*“ nie zmienia stanu osoby lub rzeczy pobłogosławionej, uprasza tylko u Boga jakiegoś dobro doczesne lub nadprzyrodzone. Do takich błogosławieństw zaliczamy np. błogosławienie chorych, domów, pól itd. „*Benedictio constitutiva*“ nadaje osobom lub rzeczom charakter osoby lub rzeczy świętej, wyłącza z użytku doczesnego, a przeznaczają do użytku religijnego, np. poświęcenie ołtarza, olejów itd.

Ze względu na szafarza poświęcenia, błogosławieństwa dzielą się na: zastrzeżone (np. papieżowi, biskupom,) oraz nie zastrzeżone. Z tych niektóre należą z prawa do proboszcza (inny kapłan nie może ich godziwie dokonywać bez jego pozwolenia).

Autorowie oprócz wymienionych powyżej błogosławieństw rozróżniają nieraz jeszcze inny ich rodzaj, mianowicie poświęcenia soli, wody... „*quae ad pium usum adhibentur*“ tzw. „*intermedias*“, które możnaby zaliczyć do grupy tych, które noszą nazwę „*benedictiones constitutivae*“.

Omawiane błogosławieństwa sięgają swoimi początkami pierwszych wieków Kościoła, jak to wynika z najstarszych sakramentarzy: leonowego, gelażyńskiego, gregoriańskiego i świadectw starożytnych pisarzy kościelnych.

⁶⁾ Tit. II, c. I, n. 15;

¹⁾ Polska terminologia nie jest ustalona. Por. Nowodworski, Ceremoniał parafialny, Płock 1931, 122; Sieniatycki, Zarys dogmatyki katolickiej IV, 99.

I tak kard. Bona na temat błogosławienia pokarmów i napojów pisze, że w starożytności chrześcijańskiej w czasie Mszy św. po słowach „Nobis quoque peccatoribus”, kapłan je błogosławi, zaznaczając, że były to dary przeznaczone do spożycia²⁾.

Martene zaś informuje nas jak takie poświęcenie się odbywało³⁾. Szczególne miejsce wśród poświęconych pokarmów, miał chleb, jak to zauważa i podkreśla J. Pizzoni⁴⁾, ze względu na Ofiarę Mszy i Komunii św., oraz ponieważ jak pisze: „...ab initio in sacra synaxi distribuebatur veluti eulogia fibelibus adstantibus qui non fuissent communicati et absentibus quoque ferebatur“.

Nas interesuje jednak przede wszystkim sprawa udzielania błogosławieństw przez duchownych niższych święceń, a zwłaszcza przez lektorów. Znany nam już kard. Bona⁵⁾, pisze, że w czasach apostołskich, obowiązki wypływające ze święceń niższych spełniali diakoni. Dopiero ze wzrostem liczby wiernych, gdy diakoni nie mogli sprostać wielorakim posługom i licznym obowiązkom, część ich powierzono duchownym niższych święceń, i wtenczas to zarówno w Kościele zachodnim, jak i na Wschodzie do obowiązków lektora między innymi należało poświęcanie (błogosławienie) pokarmów.

Podobnie i Martene⁶⁾ cytując stare rubryki mszalne i rytuały wykazuje, że lektorzy mieli tę władzę w Kościele przynajmniej od XI wieku. Inni autorowie jak, np. Aloisius a Carpo⁷⁾ utrzymuje, że miało to już miejsce w wieku czwartym. Czy i o ile ta ostatnia opinia odpowiada prawdzie, nie jest łatwą rzeczą sprawdzić.

Dla nas w tej chwili ważniejszym jest odpowiedź na pytanie czy obecnie lektor może wykonywać władzę błogosławienia pokarmów otrzymaną w chwili przyjęcia święceń lektoratu.

Catalanus w swym komentarzu do Rytuału Rzymskiego na ten temat wysuwa opinię, że wiele funkcji, a także i błogosławienie pokarmów, które dawniej spełniali duchowni niższych święceń, zostały zarezerwowane kapłanom; obszerne jego wywody przytaczam niżej⁸⁾. Wywody te

²⁾ Rerum liturgic. lib. II, c. XIV;

³⁾ De antiquis Ecclesiae ritibus, t. III, l. IV, c. XXIV.

⁴⁾ Por. Eph. Lit., 49 (1935), 79.

⁵⁾ L. c., I, c. XXX.

⁶⁾ L. c. t. II, l. I, c. VIII.

⁷⁾ Compend. biblioth. liturg., P. V., c. 7, a. 3, n. 64. pisze: „Eorum (lectorum) opera uti coeperunt Episcopi... in primorum fructum, qui pro more altari offerrebantur, benedictione, a quarto scilicet saeculo“.

⁸⁾ Comment. ad Rit. Rom., Romae 1757, t. II, p. 66, czytamy: „Minister (benedictionis novorum fructuum) est quilibet sacerdos, imo et ipse clericus in Lectoratus ordine constitutus ex Pontificali Romano... In admonitione enim fieri solita ex antiquo ritu ab Episcopo ad ipsos ordinandos Lectores sic inter alia edicitur: *Lectorem siquidem oportet... benedicere panem et omnes fructus novos*. Sed huiusmodi functionem sicut et alias multas, quae olim erant Lectorum... reservatas esse hodie solis Presbyteris iam notavimus... Quod tamen, intelligendum puto de benedi-

jak to zauważyć nie trudno nie są zbyt jasne, a nawet wyglądają w pewnych punktach na sprzeczne. Ostatnim jego zdaniem wniosek, że lektor nie może błogosławić, w obecności kapłana.

Ale i wśród nowszych autorów panuje rozbieżność zdań w tej sprawie. Można bowiem i dzisiaj cytować takich autorów⁹⁾, którzy odmawiają władzy błogosławienia pokarmów, lektorom, ale nie brak i takich, którzy są odmiennego zdania¹⁰⁾.

Co więc o tym sądzić i jak należy rozumieć słowa Pontyfikału Rzymskiego: „...Lectorem siquidem oportet legere... et benedicere panem et omnes fructus novos“.

W Kodeksie Prawa Kanonicznego na temat omawianej kwestii znajdujemy następujące postanowienie: w kanonie 1146 czytamy: „Legitimus Sacramentalium minister est clericus, cui ad id potestas collata sit quique a competente auctoritate ecclesiastica non sit prohibitus eandem exercere“, a w kanonie następnym 1147 4: „Diaconi et lectores illas tamen valide et licite benedictiones dare possunt, quae ipsis expresse a iure permittuntur“.

Zastosujmy więc przepisy Prawa Kanonicznego do naszego wypadku:

- 1) Lektor jest klerykiem, duchownym.
- 2) Otrzymał władzę płynącą z przyjętych święceń lektoratu od kompetentnej Władzy Kościelnej.
- 3) Kodeks Prawa Kanonicznego nie zabrania mu wykonywania swego officium, jak to czyni np. w kan. 1151, jeżeli chodzi o egzorcystów, lecz przeciwnie, jak już wiemy w cytowanym kan., pozwala: „...benedictiones dare possunt quae ipsis (diacono et lectori), a iure permittuntur. „a iure“ w naszym wypadku to tyle co „a Pontificali Romano“, na podstawie kan. 2, który postanawia, że wszystkie przepisy liturgiczne zatwierdzone przez Kościół zachowują swą moc, jeżeli w Kodeksie nie zostały wyraźnie poprawione.

Wynika stąd, że jeżeli zgodnie z Pontyfikałem Rzymskim lektor otrzymuje władzę błogosławienia „panem et fructus novos“, a Kodeks w spo-

tione publica, ac solemniter et praesente sacerdote: ad quem potius quam ad Lectorem benedictiones huiusmodi spectant. Caeterum, quod etiam viri laici sanctitate insignes consueverint benedicere fructus novos... Sanctorum vitae passim testantur... Sed haec sanctorum laicorum benedictio erat privata, non vero publica quam vi suae potestatis forte etiam hodieque clericus Lector, absente sacerdote, adhibere posset“.

⁹⁾ Por. Munerati, Promptuarium pro Ordinandis et Confessariis examinalibus, Romae 1930; Mangenot w Dictionn. de theol. cath., pod Lecteur, Many, Praellect. de sacra Ordinatio, n. 14.

¹⁰⁾ A. Mitterer, Instructio pro Ordinandis examen praeivium circa Ordinem suscipiendum substituris, Brixinae 1929, s. 19; Molien, w Dictionn. de theol. cath., pod Pain. benit; Prümmer, Theol. moral., III, De Sacram. Ordinis, n. 589.

sób wyraźny tego prawa (co jest konieczne wg. kan. 2) nie zmienia, nie odwołuje, to lektor tę władzę błogosławienia, posiada ¹¹⁾).

Możnaby tu jeszcze wskazywać na pewne fakty i podobieństwa z liturgii Kościoła zaczerpnięte, dla lepszego wyjaśnienia i uzasadnienia.

I tak np. w kan. 1147 § 4, na równi mówi się o diakonie i lektorze; jeżeli diakon może udzielić błogosławieństwa po Komunii św., błogosławić paschał, to dlaczego by lektor nie mógł spełniać swego uprawnienia płynącego ze święceń?

Pewną trudność może jeszcze stwarzać, co należy rozumieć przez: „fructus novos“. W komentarzu Baruffaldiego (Commentar. ad Rit. Rom., Venetiis 1752, s. 241) czytamy: „Nomine *frugum*, seu *fructuum* veniunt omnes fructus tum arborum, tum herbarum et graminium, et nomine *novorum* veniunt, qui primo ad maturitatem perveniunt“.

Jeżeli więc lektor, jak to zostało powiedziane wyżej, ma władzę błogosławienia, to może to czynić nie tylko prywatnie, ale także i publicznie, uroczyście, w kościele. W obecności kapłana wypadłoby jemu dać pierwszeństwo, lecz gdyby i w takim wypadku lektor błogosławił: „...hoc nihil officit validitati et liceitati benedictionis“ ¹²⁾, podobnie jak, gdy diakon w obecności biskupa czy kapłana, poświęca paschał.

Lektor nie używa w tym celu stuły, przywdziewa tylko komżę i odmawia z rytuału czy też mszału odpowiednią modlitwę (benedictiones diversae), zamiast *V. Dominus vobiscum* mówi *Domine exaudi orationem meam*, a na końcu kropi wodą święconą.

Dla całości, a zarazem na zakończenie warto jeszcze zwrócić uwagę na to co jeden z autorów ¹³⁾ pisze na temat błogosławienia darów przez lektora przed posiłkiem (benedictio mensae), a co w ten sposób streszcza znany już nam J. Pizzoni ¹⁴⁾, w swoim artykule: „Denique, quoad simplicem benedictionem mensae recte animadverterit Debosq ipsam nullatenus dependere ex potestate ordinis nec requirere aliquam peculiarem aptitudinem, neque necessario clericalem statum. Nihil prohibet quominus pater familias signo crucis mensam benedicat; itaque multo minus eadem facultas denegari poterit clerico lectori, qui ab Episcopo accepit suam primam potestatem benedicendi in ecclesia“.

Kraków

Ks. TADEUSZ SZWAGRZYK

¹¹⁾ Por. J. Pizzoni, l. c., s. 83.

¹²⁾ Tamże.

¹³⁾ Dubosq., *Les etapes du sacerdote*, s. 62.

¹⁴⁾ L. c., s. 84.